

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

NGUYỄN MINH THẮNG

**QUẢN LÝ DI TÍCH QUỐC GIA CHÙA THANH MAI,
THÀNH PHỐ CHÍ LINH, TỈNH HẢI DƯƠNG**

**TÓM TẮT
LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ VĂN HÓA
Khóa 7 (2017 – 2019)**

Hà Nội, 2020

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: TS. Phạm Ngọc Dũng

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày   tháng   năm 2020

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Chí Linh là vùng địa linh nhân kiệt, giàu truyền thống lịch sử văn hóa; nơi tập trung các di tích lịch sử - văn hóa với mật độ dày đặc và phong phú về thể loại, bao gồm cả di tích Phật giáo, Nho giáo, Đạo giáo và di tích gắn với tín ngưỡng dân gian, tiêu biểu như Côn Sơn, Kiếp Bạc, Phụng Hoàng, các di tích trong Chí Linh bát cổ. Di tích quốc gia chùa Thanh Mai, thuộc xã Hoàng Hoa Thám, thành phố Chí Linh nằm trong hệ thống các di tích tiêu biểu đó - một trong những chốn tổ của thiền phái Phật giáo Trúc Lâm (thời Trần) gắn với hành trạng của Đệ nhị tổ Pháp Loa tôn giả (1284 - 1330) và Đệ tam tổ Huyền Quang tôn giả (1254 - 1334).

Trong những năm qua, dưới sự chỉ đạo của Tỉnh ủy, UBND tỉnh Hải Dương, thành phố Chí Linh, Giáo hội Phật giáo tỉnh Hải Dương cùng các cấp chính quyền, cơ quan hữu quan, công tác quản lý di tích chùa Thanh Mai đã thu được những kết quả quan trọng. Ngoài những việc đã và đang làm được, công tác quản lý di tích, lễ hội tại chùa Thanh Mai hiện nay vẫn còn nhiều khó khăn, bất cập. Vì vậy, cần phải có những giải pháp khắc phục, nhằm bảo tồn và phát huy giá trị di tích tốt hơn. Với tính cấp thiết của vấn đề nghiên cứu, học viên chọn đề tài ***“Quản lý di tích quốc gia chùa Thanh Mai, thành phố Chí Linh, tỉnh Hải Dương”*** làm luận văn thạc sĩ chuyên ngành quản lý văn hóa của mình.

2. Lịch sử nghiên cứu

Trong những năm qua, có một số bài viết, công trình nghiên cứu về giá trị lịch sử, văn hóa của di tích chùa Thanh Mai. Tuy nhiên, trong các nghiên cứu trên, chưa có công trình chuyên biệt nào nghiên cứu về công tác quản lý chùa

Thanh Mai để thấy được thành công cũng như hạn chế của công tác quản lý, từ đó đề xuất những giải pháp phù hợp.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Luận văn đi sâu vào khảo sát phân tích, đánh giá những kết quả đạt được cũng như những hạn chế trong công tác quản lý di tích quốc gia chùa Thanh Mai. Đề xuất một số giải pháp góp phần nâng cao hiệu quả công tác quản lý chùa Thanh Mai trong thời gian tới.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Nghiên cứu cơ sở khoa học và cơ sở pháp lý về quản lý di tích lịch sử - văn hóa; tổng quan về di tích, lễ hội chùa Thanh Mai. Khảo sát, phân tích, đánh giá thực trạng công tác quản lý tại di tích chùa Thanh Mai từ năm 2002 đến nay, trên cơ sở đó, đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả công tác quản lý chùa Thanh Mai trong thời gian tới. Dự báo xu hướng phát triển của di tích quốc gia chùa Thanh Mai.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Công tác quản lý nhà nước đối với di tích quốc gia chùa Thanh Mai hiện nay.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- Không gian: nghiên cứu di tích chùa Thanh Mai, xã Hoàng Hoa Thám, thành phố Chí Linh, tỉnh Hải Dương.

- Thời gian: nghiên cứu hoạt động của chùa Thanh Mai và công tác quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị di tích từ năm 2002 đến nay (từ khi Luật Di sản văn hóa (2001) có hiệu lực thi hành).

- Phạm vi vấn đề nghiên cứu: nghiên cứu di tích, lễ hội và hoạt động quản lý chùa Thanh Mai theo nội dung của Luật Di sản văn hóa (2001) và Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa (2009).

5. Phương pháp nghiên cứu

Luận văn sử dụng phương pháp nghiên cứu văn hóa học, liên ngành quản lý văn hóa, lịch sử, bảo tàng học; phương pháp thống kê, phân tích, tổng hợp; khảo sát, điền dã và phỏng vấn.

6. Những đóng góp của luận văn

Luận văn cung cấp thực trạng công tác quản lý chùa Thanh Mai; góp phần vào nguồn tài liệu tham khảo, làm phong phú thêm nội dung nghiên cứu trong chuyên ngành Quản lý văn hóa; góp phần hoàn thiện và nâng cao hiệu quả công tác quản lý chùa Thanh Mai.

7. Bố cục của Luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, Luận văn kết cấu thành 03 chương, cụ thể như sau:

Chương 1: Những vấn đề chung về quản lý di tích và tổng quan di tích quốc gia chùa Thanh Mai

Chương 2: Thực trạng quản lý di tích chùa Thanh Mai.

Chương 3: Giải pháp tăng cường quản lý di tích chùa Thanh Mai.

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ QUẢN LÝ DI TÍCH VÀ TỔNG QUAN DI TÍCH QUỐC GIA CHÙA THANH MAI

1.1. Một số khái niệm có liên quan

1.1.1. Khái niệm Di sản văn hóa

Di sản văn hóa “bao gồm di sản văn hóa phi vật thể và di sản văn hóa vật thể, là sản phẩm tinh thần, vật chất có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học, được lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác ở nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam”.

1.1.2. Di tích lịch sử văn hóa

Di tích lịch sử - văn hóa là công trình xây dựng, địa điểm và các di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia thuộc công trình, địa điểm đó có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học; đảm bảo các tiêu chí quy định ở Khoản 1, Điều 28, Chương 4 Luật Di sản văn hóa (2001) được sửa đổi, bổ sung năm 2009.

1.1.3. Quản lý

Quản lý là sự tác động có tổ chức, có hướng đích của chủ thể quản lý tới đối tượng quản lý nhằm đạt được mục tiêu đề ra.

1.1.4. Quản lý văn hóa

Quản lý văn hóa chính là sự quản lý các hoạt động văn hóa bằng quyền lực của Nhà nước thông qua hiến pháp, pháp luật và cơ chế, chính sách nhằm đảm bảo sự phát triển của nền văn hóa dân tộc (để phát triển văn hóa thực sự vừa là mục tiêu, vừa là động lực cho phát triển kinh tế - xã hội).

1.1.5. Quản lý di tích lịch sử - văn hóa

Quản lý di tích lịch sử - văn hóa là sự định hướng, tạo điều kiện tổ chức, điều hành việc bảo vệ, giữ gìn các di tích lịch sử - văn hóa, làm cho các giá trị của di tích được phát huy theo chiều hướng tích cực và thực sự trở thành mục tiêu và động lực phát triển.

1.2. Các văn bản quản lý liên quan

12.1. Hiến chương, văn bản quốc tế về bảo tồn di tích

Để bảo tồn, trùng tu một di tích, có thể tham khảo các hiến chương, công ước quốc tế như “Hiến chương Athens về trùng tu di tích lịch sử (1931)”;

“Hiến chương Venice về bảo tồn, trùng tu di tích và di chỉ năm 1964”; “Công ước về Bảo vệ di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới năm 1972”, “Hiến chương về việc bảo vệ và quản lý Di sản Khảo cổ học (1990)”; “Văn kiện Nara về tính xác thực (1994)”; “Hiến chương Burra (1999)”.

1.2.2. Văn bản quản lý của Trung ương

Năm 2001, Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (khóa X), kỳ họp thứ 9 đã ban hành và thông qua Luật Di sản văn hóa. Đây là lần đầu tiên trong lịch sử lập pháp có một đạo luật riêng, tạo hành lang pháp lý quan trọng cho công tác quản lý di sản văn hóa ở nước ta. Năm 2009, Quốc hội khóa XII, kỳ họp thứ 5 tiếp tục thông qua Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật DSVH (2001), bổ sung, sửa đổi 11 khoản của 24 điều, bãi bỏ điều 35 (*quy định về thẩm quyền, trình tự phê duyệt dự án bảo quản, tu bổ và phục hồi di tích*); thay thế một số cụm từ tại 13 khoản của 14 điều trong Luật DSVH (2001). Để thực thi Luật Di sản văn hóa (2001) và Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa (2009), Chính phủ, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch cũng đã ban hành một số văn bản dưới Luật để hướng dẫn thi hành.

1.2.3. Văn bản quản lý của tỉnh Hải Dương

Ngày 19/5/2004, UBND tỉnh Hải Dương ban hành Quyết định số 1987-2004/QĐ-UBND “Về việc ban hành Quy chế xếp hạng và quản lý di tích lịch sử văn hóa - danh lam thắng cảnh cấp tỉnh trên địa bàn tỉnh Hải Dương”. Ngày 30/1/2008, UBND tỉnh Hải Dương ban hành Quyết định số 393/QĐ-UBND phê duyệt “Quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy di sản văn hóa tỉnh Hải Dương giai đoạn 2008 - 2015 và định hướng đến năm 2020”. Ngày 22/2/2008, HĐND tỉnh Hải Dương ban hành Nghị quyết số 89/2008/NQ-HĐND về “Quy hoạch phát triển sự nghiệp Văn hóa - Thông tin tỉnh Hải Dương đến năm 2015 và định hướng đến năm 2020”.

1.2.4. Văn bản quản lý của thành phố Chí Linh

Ngày 08/11/2017, UBND thị xã Chí Linh ban hành Quyết định số 861/QĐ-UBND phê duyệt “Quy chế bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa, danh lam thắng cảnh trên địa bàn thị xã Chí Linh”. Năm 2019, Thành ủy, UBND thành phố Chí Linh xây dựng Đề án “Phát triển du lịch thành phố Chí Linh đến năm 2025, tầm nhìn đến năm 2035”, trong đó có di tích quốc gia chùa Thanh Mai.

1.3. Tổng quan di tích và lễ hội chùa Thanh Mai

1.3.1. Vài nét về chùa Thanh Mai

Chùa Thanh Mai xây dựng từ thời Trần, tọa lạc tại xã Hoàng Hoa Thám, thành phố Chí Linh, tỉnh Hải Dương. Chùa được trùng tu lớn vào thế kỷ XVII, XVIII và những năm gần đây. Trong lịch sử, chùa có kiến trúc “nội công ngoại quốc” gồm tam quan, tiền đường, thiêu hương, thượng điện, gác chuông, hậu đường, tả hữu hành lang, các tòa tháp. Với các giá trị tiêu biểu về lịch sử, văn hóa, năm 1992, Bộ Văn hóa - Thông tin (nay là Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) xếp hạng chùa Thanh Mai là di tích lịch sử - văn hóa cấp quốc gia.

Tổng thể trực kiến trúc chùa hiện nay gồm các hạng mục chính là tam quan, đường nhất chính đạo, nhà bia, phật điện, nhà Tổ, tháp Tổ và các công trình phụ trợ. Chùa Thanh Mai có hệ thống di vật phong phú bao gồm hệ thống tượng thờ bằng gỗ, niên đại cuối thế kỷ XX. Hệ thống văn bia ghi chép lịch sử phát triển di tích, niên đại thời Trần, Lê. Các di vật này có vai trò quan trọng khi nghiên cứu về lịch sử chùa Thanh Mai và thiên phái Phật giáo Trúc Lâm thời Trần (Phật nội).

1.3.2. Lễ hội chùa Thanh Mai

Lễ hội truyền thống chùa Thanh Mai tưởng niệm ngày viên tịch của Đệ nhị tổ thiên phái Trúc Lâm Pháp Loa tôn giả, diễn ra từ ngày mùng 1 đến

ngày mùng 3 tháng 3 âm lịch. Bao gồm các nội dung:

1.3.2.1 Rước lễ phẩm

Diễn ra vào ngày mùng 1 tháng 3 âm lịch. Đoàn rước của nhân dân xã Hoàng Hoa Thám và tăng ni, phật tử tập trung tại sân hạ, rước lễ phẩm lên chùa Thanh Mai theo nghi thức truyền thống.

1.3.2.2. Lễ dâng hương khai hội

Diễn ra vào sáng ngày mùng 1 tháng 3 (âm lịch), lễ dâng hương khai hội tưởng niệm ngày viên tịch của Đệ nhị tổ Trúc Lâm Pháp Loa tôn giả diễn ra trong không khí thành kính, trang nghiêm. Sau phần nghệ thuật chào mừng, Ban tổ chức lễ hội cung tuyên thân thế, sự nghiệp của Tổ Pháp Loa trong sự nghiệp hoằng dương Phật pháp và xây dựng thiền phái Phật giáo Trúc Lâm thời Trần.

1.3.2.3. Lễ giỗ Trúc Lâm Đệ nhị Tổ Pháp Loa tôn giả

Lễ giỗ tổ Pháp Loa diễn ra vào sáng ngày mùng 3 tháng 3. Mở đầu là tuần cúng Phật đại khoa, sau đó là nghi thức cúng Lịch đại tổ sư, dâng lục cúng (hương, hoa, đăng, trà, quả, thực) tại nhà Tổ. Kết thúc là nghi thức dâng hương tại Viên Thông bảo tháp - nơi đặt xá lỵ của tổ Pháp Loa.

1.3.2.4. Lễ Mông Sơn thí thực

Diễn ra vào tối ngày mùng 3 tháng 3 tại sân chùa Thanh Mai. Lễ đàn Mông Sơn thí thực là nét đẹp văn hóa tâm linh tiêu biểu trong lễ hội chùa Thanh Mai, góp phần khơi dậy truyền thống tương thân tương ái, phát huy những giá trị văn hóa tốt đẹp trong kho tàng văn hóa vật thể ở di tích, tạo nên một lễ hội đậm đà bản sắc dân tộc.

1.4. Vai trò của quản lý đối với di tích lịch sử - văn hóa

Quản lý Nhà nước đối với di sản văn hóa là thiết lập cơ sở pháp lý và khoa học - công cụ quản lý để tác động đến đối tượng bị quản lý nhằm đạt được những mục tiêu cơ bản đề ra. Nội dung quản lý Nhà nước về di sản văn hóa được đề cập cụ thể tại Điều 54, Chương 5 Luật Di sản văn hóa (2001).

Đối chiếu 8 nội dung quản lý Nhà nước về di sản văn hóa tại chùa Thanh Mai, tác giả tập trung vào những nội dung giải quyết ở chương 2, nhiệm vụ giải pháp ở chương 3.

Tiểu kết chương 1

Các nghiên cứu về quản lý DSVH nói chung, các nghiên cứu về di tích và quản lý di tích chùa Thanh Mai, thành phố Chí Linh nói riêng đã cho chúng ta một cái nhìn tương đối tổng thể về vấn đề nghiên cứu mà luận văn quan tâm. Các công trình nghiên cứu đi trước chủ yếu tập trung giới thiệu, làm rõ giá trị của di tích hoặc tiếp cận một phần của hoạt động quản lý về một loại hình, nhóm di tích thuộc một giai đoạn lịch sử nhất định. Qua đó cho thấy, chưa có công trình nào tiếp cận dưới góc độ quản lý một cách đầy đủ, có hệ thống, toàn diện về quản lý di tích lịch sử - văn hóa ở chùa Thanh Mai và nghiên cứu thực trạng quản lý di tích trong sự tác động của quá trình đô thị hóa đang diễn ra mạnh mẽ ở thành phố Chí Linh hiện nay.

Luận văn áp dụng khung về lý thuyết quản lý DSVH để tiến hành nghiên cứu hoạt động quản lý di tích; nhìn nhận di tích là đối tượng quản lý để cần có những biện pháp phù hợp nhằm bảo tồn, gìn giữ, đồng thời phát huy được giá trị của di tích phục vụ cho sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương, đáp ứng nhu cầu hưởng thụ của cộng đồng. Chùa Thanh Mai là một trong các chốn tổ Phật giáo Trúc Lâm thời Trần, tọa lạc giữa cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ và đặc trưng độc đáo. Trong những năm qua, di tích đang từng bước được quan tâm đầu tư tu bổ, phục hồi các giá trị văn hóa vật thể, phi vật thể. Vì vậy, cần có những phương thức quản lý phù hợp để bảo tồn, gìn giữ và phát huy giá trị di tích chùa Thanh Mai, thành phố Chí Linh, tỉnh Hải Dương.

Chương 2

THỰC TRẠNG QUẢN LÝ DI TÍCH CHÙA THANH MAI

2.1. Cơ cấu tổ chức bộ máy và chức năng nhiệm vụ của Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai

2.1.1. Ban quản lý di tích xã Hoàng Hoa Thám

Ban quản lý di tích xã Hoàng Hoa Thám do UBND xã quyết định thành lập, chịu trách nhiệm trước Đảng ủy, UBND xã về công tác quản lý và điều hành hoạt động. Tham mưu với Đảng ủy, UBND xã kế hoạch quản lý, phát huy giá trị các di tích, trình các cấp, các ngành chức năng để đầu tư kinh phí thực hiện; vận động công đức để xây dựng, tu bổ các diềm di tích lịch sử - văn hóa ở xã. Kiểm tra, đôn đốc công việc và giải quyết những vấn đề phát sinh. Ban quản lý di tích hoạt động theo nguyên tắc tập trung dân chủ, phát huy trí tuệ, tinh thần chủ động sáng tạo của các thành viên trong việc thực hiện nhiệm vụ được giao.

2.1.2. Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai

Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai trực thuộc UBND xã Hoàng Hoa Thám. Thành viên Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai gồm Trưởng ban là lãnh đạo UBND xã; công chức văn hóa xã hội; đại diện Mặt trận Tổ quốc và các hội, đoàn thể; Trưởng thôn nơi có di tích; đại diện người cao tuổi có uy tín của địa phương và nhà sư trụ trì chùa Thanh Mai. Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai có trách nhiệm xây dựng và thực hiện các chương trình, kế hoạch và khai thác giá trị của di tích; thực hiện công tác tuyên truyền, quảng bá di tích, quản lý tài chính, vận động công đức tu bổ di tích; bảo vệ, giữ gìn cảnh quan, môi trường, đất đai, kiến trúc, cổ vật; thực hiện các biện pháp phòng ngừa, ngăn chặn kịp thời các hành vi xâm phạm hủy hoại đến di tích...

2.1.3. Trách nhiệm của nhà sư trụ trì chùa Thanh Mai

Nhà sư trụ trì chùa Thanh Mai có trách nhiệm phối hợp, thống nhất với Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai và UBND xã Hoàng Hoa Thám quản lý di tích; điều hành Phật sự, sinh hoạt tôn giáo, tín ngưỡng tại di tích chùa

Thanh Mai theo quy định pháp luật, các quy định của UBND tỉnh Hải Dương, thành phố Chí Linh và Hiến chương Giáo hội Phật giáo Việt Nam.

2.1.4. Cơ chế phối hợp quản lý chùa Thanh Mai

Quản lý di tích quốc gia chùa Thanh Mai luôn có sự phối hợp từ Phòng Văn hóa - Thông tin thành phố Chí Linh, Ban quản lý di tích Chí Linh với UBND xã Hoàng Hoa Thám, Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai và nhà sư trụ trì. Sự phối hợp này được tuân thủ theo nguyên tắc hệ thống từ trên xuống, từ dưới lên. Cơ quan quản lý các cấp thực hiện chức năng chỉ đạo, giám sát kiểm tra việc thực hiện các dự án, chương trình được triển khai ở chùa Thanh Mai. Ngược lại, cơ quan quản lý cấp dưới có trách nhiệm báo cáo lên cơ quan cấp trên về tình hình hoạt động của di tích.

2.2. Thực trạng các hoạt động quản lý di tích chùa Thanh Mai

2.2.1. Công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật về bảo vệ di sản văn hóa

Để tăng cường công tác quản lý, bảo vệ di tích, UBND xã Hoàng Hoa Thám, Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai đã tuyên truyền các văn bản chỉ đạo của Chính phủ, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, các bộ, ngành trung ương về công tác bảo quản, tu bổ và phục hồi di tích, quy định của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch về thực hiện văn minh lễ hội... Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai đã ban hành nội quy quản lý, quản lý các hoạt động văn hóa, tín ngưỡng... Vận động nhân dân tham gia công tác bảo vệ, phát huy giá trị di tích. Bên cạnh những mặt tích cực, công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật về di sản văn hóa tại di tích chùa Thanh Mai vẫn còn những hạn chế cần khắc phục về xuất bản tờ rơi, biển bảng tuyên truyền, mở các lớp tập huấn nghiệp vụ về quản lý di tích...

2.2.2. Thực hiện các hoạt động chuyên môn, nghiệp vụ

2.2.2.1. Kiểm kê, phân loại hiện vật, đồ thờ trong di tích

Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai đã kiểm kê, phân loại và giám định trên 100 hiện vật tại di tích, đánh số khoa học kiểm kê và chụp ảnh cho từng hiện vật, đồ thờ. Lập phiếu khoa học kiểm kê cho từng hiện vật với 19 tiêu chí theo quy định. Hiện nay, Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai đã hoàn thành việc kiểm kê khoa học cho hệ thống hiện vật theo các chất liệu khác nhau: đồ gỗ, đồ đá, kim loại, đồ giấy, đồ đồng, sành sứ...

2.2.2.2. Công tác bảo tồn di tích

Trong những năm qua, UBND xã Hoàng Hoa Thám, nhà sư trụ trì chùa Thanh Mai đã tổ chức tốt việc bảo tồn chùa Thanh Mai. Tuy nhiên, do nhiều nguyên nhân, các hạng mục kiến trúc như chùa hạ, chùa thượng, vườn tháp.. vẫn chưa có kinh phí để phục dựng. Kinh phí thực hiện các dự án tu bổ được huy động từ nguồn ngân sách Nhà nước và xã hội hóa. Các hạng mục đều được lập dự án tu bổ theo quy định của Luật DSVH và quy chế bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích. Việc tu bổ được chỉ đạo chặt chẽ và bảo đảm các yêu cầu cao về kỹ thuật, mỹ thuật, đảm bảo theo nguyên tắc bảo tồn di tích, có sự tham gia giám sát của cộng đồng dân cư địa phương.

2.2.2.3. Quản lý, tổ chức lễ hội

Lễ hội truyền thống chùa Thanh Mai diễn ra từ ngày mùng 1 đến mùng 3 tháng 3 (âm lịch) tưởng niệm ngày viên tịch của Đệ nhị tổ Pháp Loa tôn giả. Vào những năm chẵn hoặc có sự kiện quan trọng, UBND thành phố Chí Linh thành lập Ban tổ chức lễ hội để quản lý, tổ chức các hoạt động lễ hội theo quy định của Nhà nước. Phòng Văn hóa - Thông tin thành phố là cơ quan quản lý Nhà nước về văn hóa, có trách nhiệm kiểm tra các hoạt động của lễ hội thực hiện đúng quy định của Nhà nước. Bên cạnh đó, UBND xã Hoàng Hoa Thám đã huy động cộng đồng tham gia các chương trình nghi lễ và rước lễ phẩm, các trò chơi dân gian, đảm bảo vệ sinh môi trường, an ninh trật tự cho các hoạt động trong thời gian diễn ra lễ hội. Lễ hội chùa Thanh Mai bước đầu

phục dựng, khắc phục được những hạn chế, thiếu sót và kế thừa, phát huy thành quả đã đạt được trong quá trình tổ chức lễ hội hàng năm. Đây là lễ hội an toàn, văn minh, tiết kiệm và được tổ chức theo đúng quy chế tổ chức lễ hội của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch và các quy định của pháp luật.

2.2.2.4. Quản lý tài chính

Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai thực hiện việc quản lý và sử dụng nguồn kinh phí tại di tích theo quy định của Nhà nước, đúng mục đích, công khai, có sổ sách rõ ràng, chi tiêu minh bạch. Qua khảo sát cho thấy, việc thu, chi tại chùa Thanh Mai được thực hiện đúng quy định của pháp luật; có sổ ghi công đức, sổ ghi biên bản kiểm kê, các loại sổ trên đều có chữ ký xác nhận của các thành viên liên quan.

2.2.2.5. Hoạt động phát triển du lịch tại chùa Thanh Mai

Ngành văn hóa Chí Linh, Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai đã tổ chức giới thiệu, quảng bá về DSVH nói chung, di tích chùa Thanh Mai nói riêng trên Đài phát thanh - truyền hình Hải Dương, Đài phát thanh thành phố Chí Linh, báo Hải Dương, tạp chí Văn hóa, Thể thao và Du lịch...; các website như Cổng thông tin điện tử của UBND thành phố Chí Linh, Sở VH,TT&DL tỉnh Hải Dương, Ban quản lý di tích Chí Linh, Ban quản lý di tích Côn Sơn - Kiếp Bạc... Năm 2017, UBND thành phố Chí Linh phối hợp với Sở VHTT&DL tỉnh Hải Dương tổ chức hội thảo “Phát triển du lịch Chí Linh”. Những kết quả nghiên cứu sẽ góp phần vào việc định hướng cho công tác khai thác giá trị di sản văn hóa phục vụ phát triển du lịch của chùa Thanh Mai trong tương lai.

2.2.2.6. Công tác an ninh trật tự, vệ sinh môi trường

Ban quản lý di tích và các cơ quan hữu quan tổ chức thực hiện nhiều kế hoạch, ban hành các quy định, quy chế về an ninh trật tự, đảm bảo an toàn cho di tích; xây dựng phương án phòng chống cháy nổ tại di tích, trang bị đầy đủ trang thiết bị phòng chống cháy nổ và thường xuyên nhắc nhở du khách thực hiện quy định phòng cháy, chữa cháy; tổ chức thu gom, vận chuyển rác thải tại

các khu vực trong di tích, tập kết đúng nơi quy định, đảm bảo cảnh quan, môi trường sạch đẹp.

2.2.2.7. Xã hội hóa các hoạt động tu bổ di tích

Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai tiến hành nhiều biện pháp như xây dựng quy chế hoạt động, quản lý tài chính, tiếp nhận nguồn công đức; phổ biến tuyên truyền rộng rãi trong nhân dân về công tác đóng góp tu bổ di tích; Nguồn thu này đã được sử dụng đúng mục đích theo quy định của UBND xã Hoàng Hoa Thám và các quy định của pháp luật. Từ năm 2002 đến nay, nhiều hạng mục công trình bằng nguồn vốn xã hội hóa được triển khai, hoàn thành như nhà tổ, tháp Viên Thông, hoàn chỉnh hệ thống tượng thờ, sân chùa, đường giao thông nội bộ di tích, lắp đặt đường điện chiếu sáng...

2.2.2.8. Công tác thanh tra, kiểm tra

Công tác thanh tra, kiểm tra tại di tích chùa Thanh Mai được tiến hành thường xuyên, kịp thời chấn chỉnh các hành vi vi phạm, nhất là hiện tượng lợi dụng để hoạt động mê tín dị đoan. Công tác quản lý hiện vật, đồ thờ, tiền công đức, phòng chống cháy, nổ được bảo quản tốt, không để xảy ra việc mất cắp, đánh tráo hiện vật. Mặc dù vậy, song công tác quản lý di tích vẫn còn một số tồn tại như trong dịp lễ hội, một số hàng quán dịch vụ tại đường vào di tích còn nhiều và lộn xộn; việc mời chào đeo bám khách của lực lượng xe ôm trong những ngày hội còn chưa được xử lý kịp thời.

2.3. Đánh giá

2.3.1. Ưu điểm, nguyên nhân

Ưu điểm: di tích chùa Thanh Mai đã và đang được chính quyền địa phương, nhân dân quan tâm đầu tư tu bổ. Các hạng mục công trình tu bổ và xây dựng trong thời gian qua đạt yêu cầu về chất lượng, mỹ thuật, hòa nhập với cảnh quan của di tích, được các nhà chuyên môn và nhân dân đánh giá

cao. Công tác quản lý tài chính, tổ chức lễ hội, đảm bảo an ninh trật tự, việc tuyên truyền, nâng cao nhận thức của nhân dân về bảo vệ và phát huy các giá trị của di tích, công tác thanh kiểm tra đạt được nhiều kết quả tích cực, góp phần thực hiện nghiêm Luật DSVH.

Nguyên nhân: được UBND tỉnh Hải Dương, UBND thành phố Chí Linh quan tâm chỉ đạo; có sự phối hợp chặt chẽ giữa Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai, nhà sư trụ trì chùa và cộng đồng dân cư địa phương; sự phối hợp công tác của các cấp, các ngành có liên quan, cũng như sự tham gia quản lý của cộng đồng dân cư. Công tác tuyên truyền, phổ biến các chủ trương của Đảng và Nhà nước về di sản văn hóa được thực hiện hiệu quả.

2.3.2. Hạn chế, nguyên nhân

Di tích chùa Thanh Mai vẫn chưa có quy hoạch tổng thể để xác định phương hướng, nhiệm vụ cho công tác quản lý, bảo vệ di tích; còn những khó khăn trong việc quản lý đất đai, quản lý rừng, quản lý cảnh quan, quản lý lễ hội, xây dựng các dự án trùng tu di tích. Theo phân cấp, chùa Thanh Mai thuộc sự quản lý của Ban quản lý di tích thành phố Chí Linh, nhưng hiện nay vẫn do UBND xã Hoàng Hoa Thám quản lý, dẫn đến những hạn chế, bất cập. Thành phần Ban quản lý chưa có sự tham gia nhiều của đại diện cộng đồng địa phương - chủ thể của di sản văn hóa. Các nguồn thu thường xuyên của di tích còn thấp. Hoạt động của Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai thường chỉ phát huy khi tu bổ di tích hoặc tổ chức lễ hội. Các thành viên trong Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai chủ yếu là kiêm nhiệm. Việc tổ chức khai thác phát huy giá trị của di tích chưa có định hướng và biện pháp kế hoạch cụ thể, sản phẩm du lịch còn nghèo nàn; việc tuyên truyền, quảng bá về di tích, xây dựng các tour du lịch đến di tích còn nhiều hạn chế.

Nguyên nhân: nguồn ngân sách Nhà nước đầu tư cho hoạt động tu bổ di tích, tổ chức lễ hội chùa Thanh Mai vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu thực tế. Sự phối hợp giữa Ban quản lý di tích thành phố Chí Linh, Phòng Văn hóa -

Thông tin thành phố Chí Linh, Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai và cộng đồng chưa thường xuyên. Mối liên hệ giữa cơ quan quản lý chuyên môn với chính quyền cấp xã còn thiếu đồng bộ. Thiếu những định hướng, chính sách, chế tài cụ thể nhằm khuyến khích, kêu gọi sự đóng góp của các tổ chức, cá nhân tham gia hoạt động bảo vệ, phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa.

Tiểu kết chương 2

Di tích chùa Thanh Mai đã và đang được tu bổ bề thế, mở mang cảnh sắc thiên tự khang trang. Công tác tổ chức lễ hội hằng năm được thực hiện tốt; ngày càng thu hút được nhiều chư tôn thiền đức, tăng ni, Phật tử và du khách thập phương về hành hương, chiêm bái. Quản lý thu, chi, quản lý hòm công đức, quản lý tài sản đảm bảo an toàn, công khai, minh bạch đúng quy định pháp luật. Công tác thanh tra, kiểm tra được tiến hành đảm bảo thường xuyên và đột xuất. Quản lý môi trường văn hóa, bảo vệ cảnh quan thiên nhiên, bảo vệ rừng được chính quyền địa phương, ban quản lý di tích và cộng đồng thực hiện hiệu quả. Hoạt động tuyên truyền quảng bá giới thiệu di tích gắn với định hướng phát triển du lịch được quan tâm đẩy mạnh trên, báo, đài và mạng xã hội, ngày càng mang lại hiệu quả. Việc quản lý xây dựng các công trình kiến trúc trong di tích được thực hiện đảm bảo các quy định về tu bổ di tích theo Luật Di sản văn hóa và các quy định của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Bộ Xây dựng, Bộ Tài chính, Bộ Kế hoạch đầu tư.

Ngoài những thành tựu trên, hoạt động quản lý chùa Thanh Mai vẫn còn những hạn chế như hoạt động dịch vụ trong dịp lễ hội còn bày bán lộn xộn lấn chiếm đường lên chùa, mất mỹ quan. Nội dung lễ hội còn đơn điệu, chủ yếu là các nghi lễ tôn giáo (các khoa cúng), phần hội chưa phong phú, đa dạng để thu hút du khách. Mức chi tiêu của khách du lịch rất thấp (vì chưa có mặt hàng lưu niệm hoặc hàng hóa sản vật địa phương để mua mang về). Nguồn thu công đức còn thấp. Hoạt động tuyên truyền quảng bá về giá trị di tích đã được quan tâm nhưng chưa thực sự hiệu quả.

Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai chưa hoạch định được các kế hoạch cụ thể trong việc bảo tồn và phát huy di tích. Chùa Thanh Mai chưa được cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất; chưa được lập quy hoạch mặt bằng tổng thể kiến trúc trình các cấp có thẩm quyền phê duyệt để bảo tồn, phát huy giá trị di tích. Chính quyền địa phương chưa có giải pháp lập dự án bảo tồn và phát triển rừng phong lá đỏ để đẩy mạnh hoạt động phát triển du lịch.

Chương 3

GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG QUẢN LÝ

DI TÍCH CHÙA THANH MAI

3.1. Quan điểm quản lý

3.1.1. Thống nhất quản lý di tích

Thống nhất tập trung quản lý Nhà nước về di tích quốc gia chùa Thanh Mai là UBND thành phố Chí Linh thông qua Phòng Văn hóa - Thông tin; quản lý chuyên môn, nghiệp vụ là Ban quản lý di tích thành phố. Các cơ quan quản lý di tích các cấp có vai trò giám sát, điều hành các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di tích. Cộng đồng tham gia vào các hoạt động bảo tồn, phát huy di tích dưới sự giám sát, định hướng và hỗ trợ của cơ quan quản lý về chuyên môn, nghiệp vụ và có vai trò giám sát ngược trở lại đối với hoạt động quản lý của cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các dự án trùng tu di tích.

3.1.2. Bảo tồn và phát huy giá trị di tích

Di tích quốc gia chùa Thanh Mai là bằng chứng vật chất phản ánh lịch sử phát triển thiền phái Phật giáo Trúc Lâm. Việc bảo tồn, phát huy giá trị di tích phải đảm bảo yêu cầu không làm sai lệch các giá trị vốn có (yếu tố gốc) hàm chứa trong di tích là một yêu cầu đặt ra đối với hoạt động quản lý. Trong quá

trình bảo tồn cần linh hoạt, căn cứ vào những điều kiện cụ thể để đưa ra các giải pháp bảo tồn hợp lý đối với di tích, hài hòa giữa tính khoa học và nhu cầu hưởng thụ văn hóa của cộng đồng.

Đồng thời nghiên cứu toàn bộ di tích nhằm nhận diện, xác định giá trị, sức sống của các di tích, từ đó đề xuất hướng bảo tồn và phát huy. Lập quy hoạch mặt bằng kiến trúc tổng thể các di tích trọng điểm gắn với phát triển du lịch văn hóa tâm linh. Lập danh mục đầu tư công, từng bước phân kỳ đầu tư và kêu gọi đầu tư. Tổ chức hội thảo, trưng cầu ý kiến tham vấn của các nhà khoa học, các chuyên gia, các cấp, các ngành và phản biện của nhân dân để góp ý cho quy hoạch di tích.

3.1.3. Bảo tồn, phát huy giá trị di tích gắn với phát triển kinh tế địa phương

Quan điểm di tích là tiềm năng, là tài nguyên văn hóa để phát triển du lịch, thu lợi nhuận đóng góp vào sự phát triển chung của toàn xã hội. Chúng ta vừa tiến hành bảo tồn, gìn giữ di tích, đảm bảo một mặt phục vụ cho đời sống tinh thần, văn hóa tâm linh của cộng đồng; mặt khác cũng thu lợi nhuận kinh tế từ di tích đó. Tuy nhiên, vấn đề đặt ra là chúng ta không khai thác chạy theo những lợi nhuận kinh tế, không khai thác di tích bằng mọi giá, mà cần có *chiến lược phát triển bền vững*, điều chỉnh hài hòa giữa mục tiêu bảo vệ di tích và khai thác, phát huy; cân nhắc những lợi ích và tác hại khác nhau (phân tích SWOT) để tránh việc khai thác di tích một cách thái quá dẫn đến những ảnh hưởng không nhỏ tới bản thân của các di tích.

3.2. Giải pháp quản lý di tích chùa Thanh Mai

3.2.1. Giải pháp về cơ chế chính sách

3.2.1.1. Đẩy mạnh việc tuyên truyền, nâng cao nhận thức của cộng đồng về việc bảo vệ di tích chùa Thanh Mai

Chính quyền địa phương, Ban quản lý di tích chùa Thanh Mai cần đa dạng hình thức tuyên truyền Luật Di sản văn hóa, các quy định pháp luật về quản lý di tích. Cần khai thác thế mạnh của các phương tiện thông tin đại chúng (truyền hình, báo, đài, internet...) làm thay đổi nhận thức của cộng đồng về vai trò, giá trị của di sản văn hóa tại chùa Thanh Mai...

3.2.1.2. Đầu tư kinh phí cho công tác quản lý, bảo vệ, tu bổ di tích chùa Thanh Mai

Trong những năm gần đây, di tích chùa Thanh Mai đã được tu bổ một số hạng mục công trình như phật điện, nhà Tổ, tháp Tổ, tầng đường... Tuy nhiên, một số hạng mục của di tích dù đã được đầu tư tu bổ nhưng thời gian hoàn thiện kéo dài nhiều năm, nhà bia đã bị dột nát, các ngôi tháp cổ đã bị nứt nẻ, đường vào di tích chật hẹp, bãi xe nhỏ hẹp chưa đáp ứng được yêu cầu giao thông. Thiếu nguồn vốn để tu sửa là nguyên nhân ảnh hưởng đến công tác quản lý chùa Thanh Mai. UBND thành phố Chí Linh cần tăng cường đầu tư kinh phí phục hồi các hạng mục công trình đã bị mất, tu bổ các công trình đang bị xuống cấp trên quan điểm phân kỳ đầu tư hợp lý, có trọng điểm, không dàn trải. Cần gắn việc đầu tư kinh phí với công tác quản lý, sử dụng có hiệu quả nguồn vốn đầu tư; tăng cường công tác kiểm tra, giám sát, đặc biệt là vai trò giám sát của cộng đồng.

3.2.1.3. Hoàn thiện tổ chức bộ máy quản lý

UBND thành phố Chí Linh cần sớm chỉ đạo bàn giao di tích quốc gia chùa Thanh Mai về cho Ban quản lý di tích thành phố Chí Linh tiếp quản và trực tiếp quản lý để đảm bảo đúng tâm và tính hiệu quả cao. Xây dựng đội ngũ cán bộ quản lý, hướng dẫn viên du lịch có tâm trong, trí sáng, có kỹ năng tốt, được đào tạo cơ bản, có năng lực, yêu nghề; có chế độ đãi ngộ hợp lý đối với những người trực tiếp làm công tác quản lý và bảo vệ di tích. Cần chú trọng mở những lớp tập huấn nghiệp vụ cho những người tham gia quản lý tại chùa Thanh Mai về nghiệp vụ bảo vệ, thuyết minh, nghệ thuật ứng xử. Nâng

cao vai trò của các bên tham gia, trong đó chú ý tới vai trò tự quản của cộng đồng, thiết lập đường dây nóng với số điện thoại của ông/bà trưởng ban hoặc cán bộ phụ trách di tích; đặt các *hòm thư tố giác sai phạm* tại chùa nhằm đón nhận mọi thông tin phản hồi từ cộng đồng.

3.2.1.4. Đào tạo, phát triển nguồn nhân lực

Để lựa chọn đúng cán bộ quản lý, cần xác định rõ và cụ thể các yêu cầu, tiêu chuẩn đối với các vị trí quản lý cụ thể. Trong đó, cần chú ý đến những yêu cầu có tính chất ưu tiên cho những vị trí quản lý đặc thù như trình độ đào tạo, ngoại ngữ, kinh nghiệm quản lý... Tăng cường và nâng cao hiệu quả lãnh đạo, chỉ đạo của cấp uỷ đảng, chính quyền địa phương trong việc bảo tồn, phát huy giá trị di tích chùa Thanh Mai. Cần phân công cụ thể, rõ ràng trách nhiệm của Ban quản lý di tích thành phố với UBND xã Hoàng Hoa Thám và cộng đồng để thực hiện tốt việc tổ chức, bảo vệ, trùng tu, khai thác, phát huy giá trị di tích.

3.2.1.5. Phát huy giá trị của di tích gắn với phát triển du lịch

Để phát huy, khai thác giá trị của di tích một cách có hiệu quả, đóng góp vào sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương, cần tập trung vào một số nội dung như tăng tính hấp dẫn của di tích đối với khách du lịch; tăng cường quảng bá cho di tích; xây dựng các sản phẩm du lịch độc đáo, hình thành các tour tuyến du lịch di sản văn hóa mới trên địa bàn Chí Linh và các vùng lân cận; đầu tư, nâng cấp cơ sở hạ tầng tại chùa Thanh Mai; nâng cao chất lượng nguồn nhân lực phục vụ du lịch. Chính quyền địa phương cần vào cuộc tuyên truyền, vận động làm thay đổi nhận thức, tư duy và tham gia tích cực vào hoạt động dịch vụ, du lịch.

3.2.1.6. Xây dựng cơ chế, chính sách đặc thù cho công tác quản lý chùa Thanh Mai

Cần có chủ trương, cơ chế tăng cường đầu tư xã hội hóa cho việc bảo vệ, phát huy giá trị di tích chùa Thanh Mai; huy động, khuyến khích sự tham gia của cộng đồng vào nhiệm vụ bảo tồn, phát huy giá trị di tích. Xây dựng quy định quản lý và sử dụng các nguồn tài chính tại di tích (tiền công đức, tiền tài trợ, tiền phí kinh doanh dịch vụ...) theo hướng ưu tiên. Sử dụng hiệu quả các nguồn thu cho việc tái đầu tư đối với bảo vệ, phát huy giá trị di tích. Việc xây dựng chính sách quản lý và sử dụng các nguồn lực tài chính cần được thực hiện trên nguyên tắc minh bạch, công khai, khoa học và có hiệu quả. Có chính sách trợ cấp cho người trực tiếp trông coi, quản lý di tích, đồng thời có chính sách cụ thể để tôn vinh, ưu đãi những người có công bảo vệ, truyền dạy và phát huy giá trị của di tích.

3.2.2. Giải pháp tăng cường tổ chức và triển khai thực hiện công tác quản lý và bảo tồn, phát huy giá trị di tích

3.2.2.1. Nâng cao chất lượng bảo tồn di tích và phát huy giá trị di sản văn hóa

* *Hoạt động bảo tồn di tích:* thực hiện lập Quy hoạch mặt bằng tổng thể kiến trúc của di tích gắn với định hướng phát triển du lịch; cắm mốc khoanh vùng quy hoạch đảm bảo tầm nhìn dài hạn; xác định rõ các vùng bảo vệ di tích theo quy định của Luật DSVH (vùng lõi, vùng đệm). Trên cơ sở quy hoạch đã được các cấp có thẩm quyền phê duyệt, chính quyền địa phương thực hiện lập các dự án tu bổ và tiến hành phân kỳ đầu tư, kêu gọi đầu tư. Việc tu bổ di tích chùa Thanh Mai phải bảo đảm tuyệt đối “yếu tố gốc”. Đầu tư nâng cấp hạ tầng kỹ thuật, đặc biệt là đầu tư phát triển hạ tầng giao thông và thông tin liên lạc gắn với phát triển du lịch. Giảm thiểu tối đa hoạt động gây ô nhiễm môi trường như chất thải sinh hoạt, sản xuất, hoạt động du lịch, dịch vụ; phòng ngừa sự cố hoả hoạn trong khu vực.

Nghiêm cấm các hoạt động chặt phá cây rừng, săn bắt động vật, làm hủy hoại tài nguyên rừng; làm hư hại các di tích kiến trúc, di tích khảo cổ học, thay đổi cảnh quan; xây dựng công trình và các hoạt động phát triển không

tuân thủ quy định của quy hoạch. Quản lý giám sát các hoạt động du lịch, hoạt động kinh tế để có biện pháp xử lý, điều chỉnh kịp thời những ảnh hưởng tiêu cực đến cảnh quan thiên nhiên khu vực, nhất là các nhà ở, lều quán xây dựng tự phát, trái phép.

* *Gìn giữ và làm phong phú thêm giá trị văn hoá phi vật thể*: lập kế hoạch thực hiện công tác nghiên cứu, sưu tầm làm phong phú thêm các di sản văn hoá phi vật thể, xây dựng thiết chế tổ chức hoạt động nhằm duy trì các hoạt động văn hoá phi vật thể. Lập bảng tổng điều tra và hồ sơ khoa học về văn hoá phi vật thể để có biện pháp bảo vệ, phát huy giá trị của các di sản văn hóa này. Phục dựng, bổ sung các nghi lễ, trò chơi dân gian, nâng cấp lễ hội, tạo quy mô và nét đặc trưng hấp dẫn để thu hút sự tham gia, hướng về của cộng đồng. Ghi chép lại bằng hình ảnh, tuyên truyền quảng bá, dựng phim, xuất bản các ấn phẩm, sách báo, tranh ảnh, gìn giữ trong sinh hoạt văn hoá của cộng đồng dân cư. Sưu tầm, trưng bày các tài liệu Hán nôm viết về Thanh Mai và các danh nhân, đại sư có liên quan tại di tích, đáp ứng nhu cầu nghiên cứu khoa học và tham quan chiêm bái của du khách.

* *Hoạt động phát huy giá trị di tích*: đẩy mạnh các giải pháp về truyền thông quảng bá giới thiệu di tích. Xác định kênh truyền thông hiệu quả để quảng bá giới thiệu di tích - danh thắng Thanh Mai trên đài truyền hình trung ương, địa phương và các trang mạng xã hội. Nghiên cứu xuất bản các ấn phẩm như tờ gấp, tập sách, bưu ảnh, các sản phẩm lưu niệm mang hình ảnh di tích - thắng cảnh Thanh Mai... để giới thiệu với du khách. Xây dựng cơ chế phòng ngừa và xử lý thông tin bất lợi, thiếu chính xác giúp nâng cao hiệu quả công tác quản lý di tích.

3.2.2.2. Nâng cao vai trò của cộng đồng trong hoạt động bảo tồn di tích và phát huy giá trị của di tích

Bảo tồn, phát huy giá trị di tích cần gắn với cộng đồng, tôn trọng và đề cao vai trò của cộng đồng với tư cách là chủ thể sáng tạo văn hóa, chủ sở hữu

di tích, người hưởng thụ giá trị của di tích. Thường xuyên tổ chức các lớp tập huấn, phổ biến tuyên truyền, vận động nhân dân, du khách nghiêm chỉnh thực hiện Luật Di sản văn hóa và các văn bản quản lý về bảo vệ di tích. Giải quyết tốt các mối quan hệ giữa trách nhiệm và lợi ích của các cộng đồng cư dân trong hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa. Đẩy mạnh công tác xã hội hóa tại di tích chùa Thanh Mai đồng thời trên cả hai chủ thể: *thứ nhất*, UBND tỉnh Hải Dương, UBND thành phố Chí Linh; *thứ hai*, UBND xã Hoàng Hoa Thám, Ban quản lý di tích, nhà sư trụ trì và giữa người dân với người dân. Tuy nhiên, khi thực hiện hoạt động này phải có điều kiện quản lý, giám sát, tránh việc “lợi dụng chủ trương” tự ý vận động, sử dụng nguồn lực xã hội hóa sai mục đích, đánh mất đi mục đích, ý nghĩa, làm suy giảm lòng thiện tâm của người dân.

Nhà nước và các cấp chính quyền địa phương cần có cơ chế, chính sách đặc thù về ưu đãi đầu tư, hỗ trợ, giảm hoặc miễn thuế cho các hoạt động được thực hiện từ các nguồn kinh phí ngoài ngân sách Nhà nước theo quy định của pháp luật về thuế. Xây dựng quy định biểu dương, khen thưởng kịp thời đối với những tổ chức, cá nhân có đóng góp tích cực về vật chất và tinh thần trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa.

3.2.2.3. Tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra

Nâng cao sự phối hợp đồng bộ giữa các cơ quan liên quan của tỉnh Hải Dương, thành phố Chí Linh và xã Hoàng Hoa Thám trong quá trình kiểm tra định kỳ hoặc đột xuất. Phát hiện và biểu dương kịp thời các tổ chức, cá nhân nghiêm chỉnh chấp hành pháp luật, đồng thời cũng xử lý kịp thời, nghiêm minh những tổ chức, cá nhân vi phạm. Căn cứ các quy định pháp luật về quản lý, bảo vệ di tích lịch sử - văn hóa, chính quyền địa phương cần xây dựng khung vi phạm và xử phạt cụ thể, đúng pháp luật. Cùng với công tác thanh, kiểm tra, công tác khen thưởng, kỷ luật trong quản lý di tích cần được làm

thường xuyên và có quy định cụ thể. Xây dựng định mức khen thưởng, minh bạch, rõ ràng, tránh bệnh thành tích; xây dựng cơ chế giám sát hai chiều.

Tiểu kết chương 3

Trên quan điểm bảo tồn và phát huy những giá trị của di tích được xác định là công việc của toàn dân, nhằm nâng cao ý thức, vai trò, vị trí của cộng đồng trong công tác này, tác giả đã đưa ra những nhóm giải pháp một cách cụ thể và chi tiết nhằm phục vụ cho công việc quản lý đạt được kết quả cao. Các giải pháp đặc biệt chú trọng đến vai trò của quản lý Nhà nước, trong đó có sự tham gia không nhỏ của cộng đồng dân cư nơi di tích tọa lạc. Ngoài ra, luận văn cũng đưa ra những giải pháp về cơ chế, chính sách để duy trì các hoạt động mang tính chuyên môn, nhằm khai thác hiệu quả những giá trị của di tích. Đồng thời, tác giả đã đề cập đến vấn đề cơ chế động viên, khen thưởng kịp thời đối với những tập thể, cá nhân có công đóng góp vào việc quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị di tích; chế tài xử lý vi phạm những quy định của Nhà nước trong bảo tồn, phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa.

KẾT LUẬN

1. Với đối tượng là quản lý di tích lịch sử - văn hóa quốc gia chùa Thanh Mai, luận văn xác định lý thuyết quản lý di sản văn hóa làm cơ sở cho việc nghiên cứu các nội dung cụ thể. Lý thuyết quản lý di sản văn hóa đã được nhiều học giả trong và ngoài nước quan tâm. Trong đó, nhiều nghiên cứu tập trung vào hai nội dung là *bảo tồn, gìn giữ các di sản văn hóa và phát huy, khai thác các giá trị của di sản văn hóa* để phục vụ cho sự phát triển chung của xã hội, của cộng đồng. Các nghiên cứu cũng đề cao vai trò của cộng đồng trong việc quản lý di sản văn hóa.

2. Di tích chùa Thanh Mai được gìn giữ sẽ góp phần bảo tồn bản sắc văn hóa; đặc biệt trong điều kiện phát triển hiện nay, chùa Thanh Mai cần phải được khai thác nhằm đem lại những lợi ích cho cộng đồng, cho xã hội. Việc khai thác phải mang tính hợp lý, hài hòa với quá trình phát triển, đảm bảo tính bền vững.

3. Ở di tích chùa Thanh Mai, cơ cấu Ban quản lý di tích có sự tham gia của các bên gồm chính quyền, trụ trì chùa và đại diện của cộng đồng cư dân. Vai trò của cộng đồng được thể hiện rõ nét qua mô hình này, người dân được chủ động trong việc bảo vệ di tích của làng, xã; tổ chức huy động các nguồn lực xã hội để thực hiện việc tu bổ di tích, đồng thời tiến hành các hoạt động giới thiệu quảng bá, phát huy giá trị di tích ở địa phương.

4. Luận văn nghiên cứu, phân tích thực trạng hoạt động quản lý di tích chùa Thanh Mai với hai nội dung cơ bản là các hoạt động bảo tồn di tích nhằm gìn giữ, bảo vệ di tích. Mặt khác, các giá trị di sản văn hóa ở đây cần được khai thác, phát huy giá trị để đáp ứng nhu sinh hoạt văn hóa tín ngưỡng tâm linh. Qua đó, luận văn bước đầu đưa ra những đánh giá về hiệu quả của các hoạt động này dựa trên các con số thống kê của các cơ quan quản lý và những đánh giá, phản hồi của cộng đồng.

5. Luận văn đã đề xuất một số nhóm giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của công tác quản lý di tích tại địa phương như hoàn thiện bộ máy quản lý; xây dựng các cơ chế, chính sách về đầu tư cho bảo tồn, phát huy giá trị di tích; đầu tư nâng cao chất lượng nguồn nhân lực trong quản lý; huy động và nâng cao vai trò của cộng đồng; khai thác hợp lý nguồn tài nguyên di sản văn hóa gắn với phát triển du lịch, đưa giá trị di sản văn hóa thành nguồn lực quan trọng trong thực hiện mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội bền vững ở địa phương./.